

THE COLLAPSE OF
OPEC POWER

By Peter C Glover and Michael J. Economides

NOVE TEHNOLOGIJE EKSPLOATACIJE NEKONVENCIONALNIH IZVORA NAFTE ZADALE

MAT OPEC-U?

(VIŠE)

DABILN – “Moramo gledati dalje od 2020. da bi stigli do narednog stepena obavezujućih energetske ciljeva za 2030. i postigli dogovor o izmenama zajedničke energetske i klimatske politike”, rekao je evropski

1

komesar za energiju Günther Oettinger, obraćajući se ovim apelom u sredu, 24. maja ministrima energije EU. Ukupljeni na neformalnom sastanku u Dublinu, ministri su dva dana ove nedelje raspravljali o širokom spektru pitanja složene energetske politike unije, od nekonvencionalnih izvora nafte i gasa, preko novih tehnologija čiste energije, energetske efikasnosti, do integracije obnovljivih izvora energije u evropski energetske sistem. Jedna od najsloženijih tema je, međutim, bio *Zeleni papir* kojim je nedavno Evropska komisija predložila energetske i klimatske ciljeve za 2030. ([vidi Bilten # 307](#)). Oettinger je na press konferenciji posle sastanka rekao da je Zeleni papir na javnoj raspravi do 2. jula, pošto EU lideri nisu postigli formalni dogovor oko oblika klimatskih i energetske ciljeva koje će usaglasiti za 2030. On je rekao da je proces „evopeizacije energije i politike klimatskih promena išao napred možda deset godina ... ali sada moramo postaviti obavezujuće ciljeve za 2030“. Zeleni papir predlaže smanjenje emisija gasova sa efektima staklene bašte u EU za 40% do 2030, da bi se taj nivo podigao do 80-95% u 2050. Papir takođe predlaže povećanje udela obnovljivih izvora u ukupnom energetske miksu Unije na 30% do 2030, ali je Oettinger rekao da je EK otvorena da čije druga mišljenja „koja bez sumnje postoje“.

3

RIGA - Letonija je najavila moguće odlaganje potpune liberalizacije svog elektroenergetskog tržišta, predviđene za 1. septembar ove godine, jer su sadašnje cene struje na slobodnom tržištu iznad regulisanih, prenosi sajt **news2biz LATVIA**. Vlasti smatraju da bi to, uz sve dodatne namete koji prate otvaranje tržišta, „prebrzo“ podiglo cene električne energije letonskim domaćinstvima, pa prethodno treba proveriti još jednom te namete, posebno mnogo diskutovanu komponentu obavezne kupovine (MPC). Učesnici na tržištu ukazuju da još nisu usvojene ni sve potrebne izmene zakona, drugi snabdevači koji do sada nisu prodavali struju domaćinstvima treba da upotpune svoje sisteme rada sa klijentima, a potrošači još nisu informisani o promenama do kojih je ostalo samo pet meseci. Drugim rečima, ako bi se tržište otvorilo 1. septembra, svi potrošači bi prethodno morali da sklope ugovor sa svojim snabdevačem. Druge dve baltičke države, Estonija i Litvanija su u potpunosti otvorile tržišta električne energije od 1. januara 2013.

SOFIJA – Bugarski poreski obveznici oštećeni su za najmanje milijardu leva (1 lev = 0,51€) zbog ilegalnog izvoza električne energije iz te zemlje u druge balkanske države, prenosi 23. aprila sofijski list **Novinite**. Prema rezultatima istrage televizijskog kanala **TV7**, u periodu od 2008. do 2013. iz Bugarske je izvezeno 12.806 gigavat-časova struje u susedne Makedoniju, Srbiju, Grčku, Rursku i Rumuniju na osnovu toga da je ta energija navodno bila višak u sistemu. Prema bilateralnim sporazumima bugarske Nacionalne elektroenergetske kompanije NEK sa mrežnim operaterima tih zemalja, Bugarska je trebalo da bude refundirana u istoj količini električne energije, bez bilo kakvih finansijskih transakcija. Prema pomenutom istraživanju, međutim, utvrđeno je da je vraćena energija bila 12 puta manja od izvezene. TV7 navopdi da čelnik bugarskog sistem operatera ESO, Mitio Hrizotozov nije želeo da učestvuje u programu dok ne dobije pisana pitanja novinara.

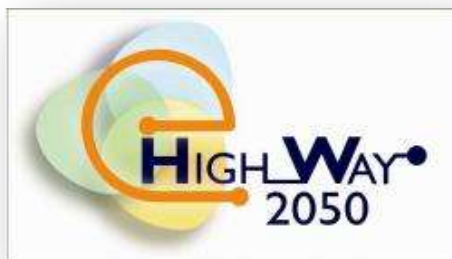
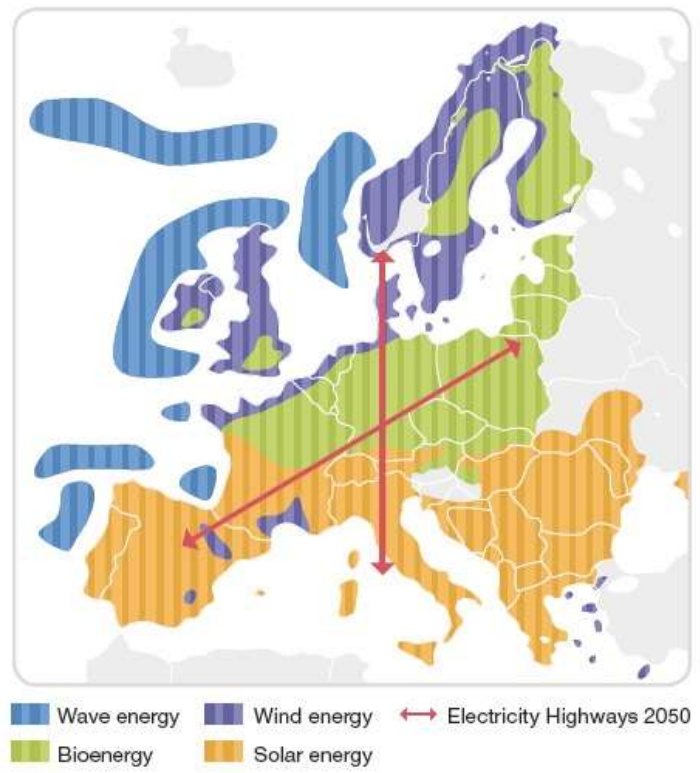

DIZELDORF – Evropska komisija ide presporo u primeni politike objedinjavanja elektroenergetskog tržišta EU, rekao je 22. aprila odlazeći čelnik britanske energetske regulatorne agencije Ofgem. Alistair Buchanan je na jednom skupu u Dizeldorfu u organizaciji agencije **Platts** kazao da realizacija u ovoj oblasti ide tako sporo, da mu se neki od zadatih rokova čine “iskreno govoreći herojskim”. Evropska komisija pokušava da preuzme vođstvo po pitanju mehanizama alokacije kapaciteta radi osiguraja sigurnost snabdevanja električnom energijom, ali opet brzina napretka je prespora za članice EU, rekao je Buchanan. On je ocenio da bi Brisel morao u ovoj oblasti da uvede obavezujuće zahteve prema članicama, umesto da praktično prepusti realizaciju tih mera samim državama.

UGOVARANJA, INVESTICIJE, INOVACIJE

BRISSEL – Jedan evropski istraživački konzorcijum, delom uz podršku Evropske komisije, pokrenuo je tzv. *e-Highway 2050*. projekat s ciljem izrade dugogočne metodologije planiranja potrebnih proširenja i izmena u evropskim elektroenergetskim mrežama. Projekat treba da donese modularni razvojni plan za moguće “elektroenergetske autoputeve”, ključne pravce visokonaponskog prenosa električne energije unutar Evrope, zasnovane na projektima i planovima razvoja više izvora energije, poput obnovljivih kapaciteta, a takođe i najnovija tehnološka rešenja iz ove oblasti, odnosno nove načine organizovanja potrošnje. Plan treba da, prema više mogućih scenarija, utvrdi pravce razvoja kompletne pan-evropske mrežne arhitekture .

Renewable Energy Sources (RES) development by 2050:

Među 28 učesnika projekta su EURELECTRIC (evropsko udruženje elektroenergetske privrede), ENTSO-E (evropsko udruženje mrežnih operatera), druga sektorska udruženja, istraživački instituti, univerziteti i nevladin sektor. Finalni rezultati očekuju se do kraja 2015. www.e-highway2050.eu

BRISEL – “Zlatno doba prirodnog gasa” potstaknuto razvojem nekonvencionalnih gasnih izvora potstaci će investicije u kogeneracione elektrane, rekao je 23. aprila na godišnjoj COGEN konferenciji u Briselu čelnik marketinškog gasnog sektora u najvećoj svetskoj energetskej kompaniji General Electric. Šonodip Modak je rekao da će „u skorom roku, većina novih TE-TO kapaciteta biti zasnovana na gasu. On je pri tom posebno ukazao na region Istočne Evrope, kao najveći potencijal za širenje kogeneracionih elektrana na Starom kontinentu. Modak objašnjava da pojačana ulaganja u velike gasovode i infrastrukturu širom sveta nude mogućnost zamene postojećih elektrana na mazut i tečna goriva novim kogeneracionim kapacitetima. Modak je rekao da će se broj gasovoda u narednih pet godina u svetu uvećati za oko 30%. *Gas to Power Journal*

MOSKVA – Odbor direktora Gasproma ovlastio je 23. aprila Upravu kompanije da nastavi sa širenjem ulaganja u elektroenergetski sektor kod kuće i na međunarodnim tržištima. U saopštenju sa sastanka navodi se da će Gasprom širenjem poslova u proizvodnji električne energije u inostranstvu smanjiti

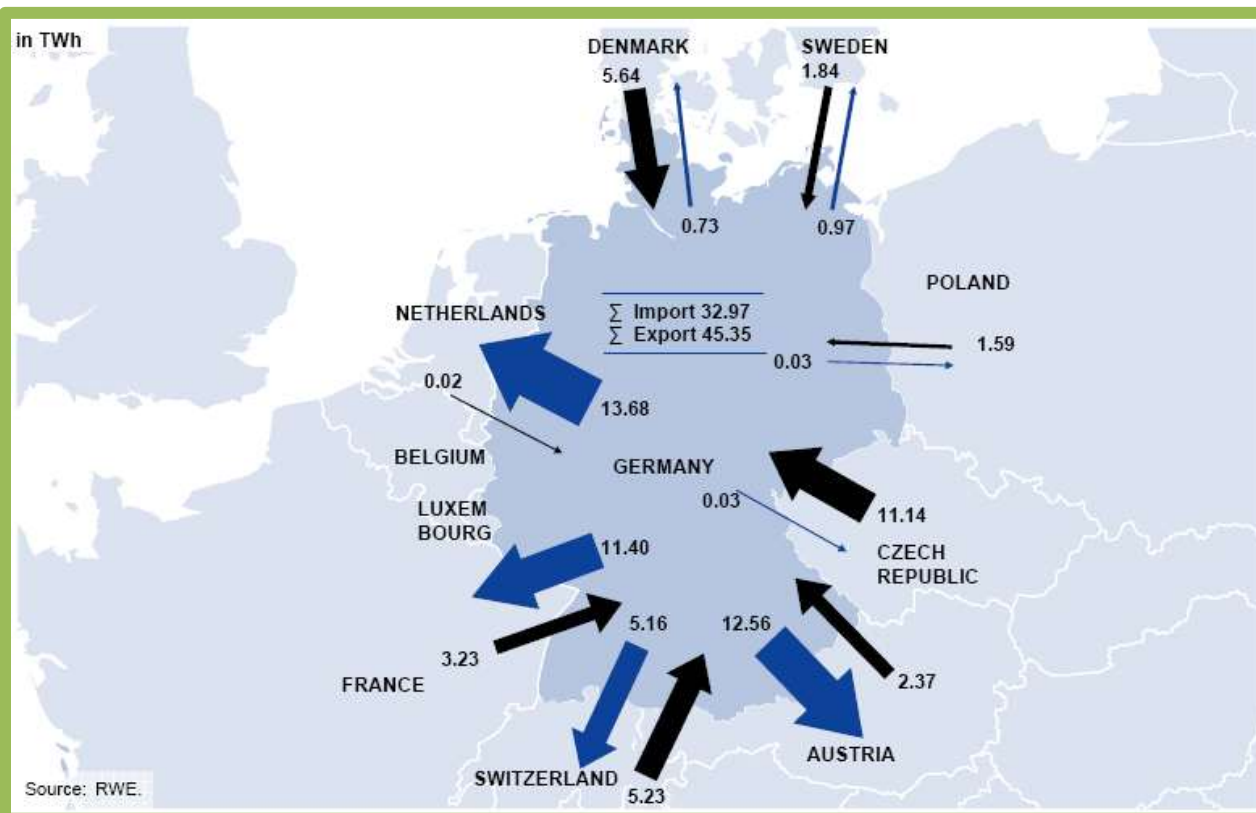
5

zavisnost finansijskih pokazatelja grupacije u odnosu na kolebanja cena prirodnog gasa i nadoknaditi moguće gubitke profita zaradom od prodaje električne energije. U saopštenju objavljenom na sajtu kompanije navodi se da je Gasprom najveći investitor u elektroprivredu Rusije, kao i da je jedan od deset najvećih proizvođača struje na globalnom nivou, sa kapacitetima od ukupno 38 GW. www.gazprom.ru

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE - OIE

BERLIN – Susedi Nemačke koriste se jeftinom subvencionisanom uvoznom zelenom električnom energijom iz te zemlje, na teret nemačkih potrošača, ocenjuju eksperti koje citira *Reuters*. Zahvaljujući velikodušnim posticajnim tarifama, Nemačka je postala evropski šampion u oblasti obnovljivih izvora, ali to

6

domaćinstvima te zemlje nije donelo jeftiniju struju, već upravo obrnuto. Podaci Međunarodne agencije za energiju (IEA) za 2012. pokazuju da je megavat-sat u Nemačkoj domaćinstva koštao 352 dolara, holandska domaćinstva 238\$, Švajcarska 222\$, a francuska 187\$. Uprkos odustajanju od nuklearne energije, Nemačka je, zahvaljujući niskim veleprodajnim cenama električne energije, ostala i u 2012. veliki izvoznik struje, posebno u Francusku, zemlje Beneluksa i Švajcarsku i Austriju.

PRAG - Češki operator elektroprenosnog sistema ČEPS podržao je plan izgradnje transformatora kako bi se odbranio od dotoka struje koju proizvode vetroelektrane u Nemačkoj. Ta zemlja svoje viškove energije iz obnovljivih izvora isporučuje i u susedne energetske mreže izazivajući preopterećenje prenosnih sistema, nestanke struje ili gubitke u mreži kada su operatori prisiljeni da isključuju lokane elektrane. Češka je predložila Nemačkoj alternativu - da joj plaća penale kada dođe do velikog dotoka struje iz vetroelektrana, ali je to Berlin odbio. Češki stručnjaci tvrde da bi Nemačka mogla rešiti problem kada bi dopustila da tamošnji operateri isključe proizvođače struje iz OIE, kada njihova proizvodnja postane prevelika, ali to za sada nije moguće po nemačkom zakonu. Umesto toga, Nemačka planira ubranu izgradnju 2.800 km novih dalekovoda sever-jug, što bi moglo pomoći rešiti problem opterećivanja susednih mreža, javlja češki dnevnik *Prague Monitor*.

ATINA – Grčka vlada namerava da uvede porez na krovne solarne sisteme, pod pritiskom zahteva međunarodnih poverilaca da ta zemlja do iduće godine likvidira deficit na elektroenergetskom tržištu, piše dnevnik *Katimerini*. Porez bi mogao iznositi deset do 15 odsto od prihoda koji donosi solarni krovni sistem. Ti sistemi dostigli su u prvom kvartalu kapacitet od 500 MW piše atinski list.

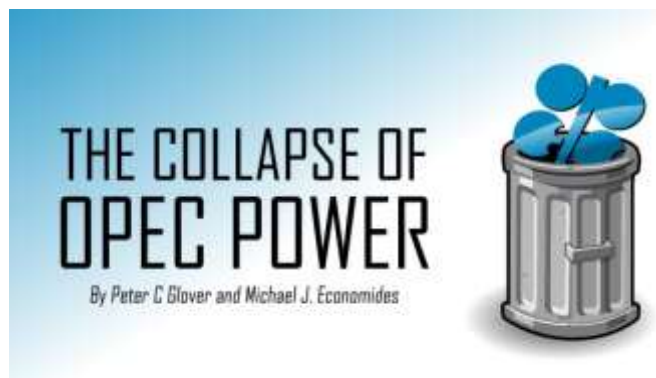
PRIRODNI GAS, NAFTA

MOSKVA – Portparol Vladimira Putina Dmitrij Peskov rekao je u ponedeljak za *Kommersant-Vlast* da predsednik Rusije razmatra više opcija oko strategije Moskve vezano za Treći energetska paket. „Pošto se radi o zakonu, mi ćemo ga poštovati“, rekao je Peskov. On nije želeo da komentariše saznanja lista da se zapravo dogovara razdvajanje državne kompanije Gasprom po segmentima proizvodnje, transporta i distribucije prirodnog gasa. S druge strane, jedan neimenovani izvor Kommersanta navodi da su opcije koje se sada razmatraju „sa izgledima da budu primenjene za dve do pet godina. *The Moscow Times* potseća da je u oktobru 2012. godine Putin rekao da Gasprom neće da podleže pritiscima iz EU i podeli kompaniju po segmentima proizvodnje, transporta i distribucije.

7

DABILN – Članovi evropskih vlada razgovaraju o odlukama koje moraju da donesu vezano za proizvodnju škriljnog gasa na Starokm kontinentu, rekao je ministar energije Irske Pat Rabbitte. Kako objavljuje *Natural Gas Europe*, on je na neformalnom sastanku sa kolegama iz EU (ispred zemlje koja trenutno predsedava Unijom) kazao da više zemalja članica vaga između energetske dobiti s jedne, i ekološke štete koju proizvodnja škriljnog gasa može doneti izvorima pijaće vode, s druge strane. Naime, prema procenama koje objavljuje *EnergyTribune*, računa se da procesi hidrauličnog drobljenja naslaga gasnih škriljaca traže godišnje u zemljama Zapada između 270 i 530 milijardi litara vode.

HJUSTON – Dani kada je Organizacija zemalja izvoznica nafte mogla politički da ucenjuje Zapad su prošlost, ocenjuje se u studiji *Krah OPEC-ove moći*, koju 24. aprila prikazuje portal *EnergyTribune*. Autori analizu zasnivaju u prvom redu na revolucionarnom razvoju američkih tehnologija proizvodnje škriljne nafte koja će u dobroj meri smanjiti oslonac SAD na uvoznu Bliskoistočnu naftu,

kao i pretpostavku da će izvoz te tehnologije otvoriti slične procese na drugim ključnim uvoznim tržištima nafte, Kini pre svega. Prema nedavnom izveštaju Energetske informativne administracije (EIA), SAD su prošle godine iz proizvodnje škriljne nafte pokrile 84% potreba. S druge strane, sam OPEC prognozira da će smanjena globalna potrošnja oboriti proizvodnju nafte članica tog izvoznog kartela na 29,7 miliona barela na dan (mbd), sa ovogodišnjih 30,3 mbd, a daleko od 36,3 mbd iz 2012.

ABU DABI - Prirodni gas bi zbog obilne ponude i relativno povoljnije cene mogao u ovom trenutku nadomestiti skoro četvrtinu svetske potrošnje nafte, ekvivalentno oko 20 miliona barela na dan, rekao je čelnik sektora za globalna robna istraživanja finansijske korporacije Citi Group, Edward Morse. On je na jednom energetsom skupu u Abu Dabiju precizirao 22. aprila da bi od toga 12 miliona barela nafte na dan moglo biti zamenjeno prirodnim gasom kao pogonsko gorivo u sektoru transporta u svetu. *Platts*

REGION

SOFIJA – Bugarska carinska agencija (NCA) oduzela je 23. aprila podfirmi Lukoila jednu od licenci za transport i skladištenje naftih derivata, da bi nekoliko časova kasnije administrativni sud u Sofiji zaustavio sprovođenje te odluke i vratio dozvolu za rad kompaniji Lukoil Bulgaria. Lukoil je, inače, istoga dana reagovao saopštenjem da se radi o novoj proizvoljnoj administrativnoj meri koju direktor Nacionalne carinske agencije (NCA) sprovodi protiv te kompanije. NCA se pri donošenju rešenja pozvala na „grube netačnosti u knjiženju količina goriva transportovanog preko mreže“, prenose *Novinite*. Sporna licenca odnosi se na 400 km dug produktovod od Lukoilove rafinerije u Burgasu do skladišne baze u Sofiji.

Skladišta nafte u šest gradova, uključujući Sofiju, takodje su nakratko ostala bez licence. Sa kapacitetom od 142.000 barela dnevno rafinerija Burgas pokriva 40 odsto potreba zemlje za benzinom. Benzin iz rafinerije Lukoil Neftohim takodje se izvozi ka Srbiji, Makedoniji, Grčkoj i Turskoj, navodi *AFP*. Direktor NCA Vanjo Tanov (na slici) oštro je reagovao na odluku suda

da zaustavi sprovođenje rešenja dok se ne ispituju u zasebnom postupku eventualne kazne protiv ruske kompanije. „Ove noći sud je propustio priliku da odagna sumnje da našom zemljom rukovodi oligarhija“, stoji u saopštenju objavljenom u sredu.

ZAGREB – Vlada Hrvatske mora najkasnije do 8. maja doneti uredbu kojom će se u skladu sa EU direktivama, definisati „energetsko siromaštvo“ i mere pomoći kojima bi se to siromaštvo ublažilo, piše **Novi list**. Dnevnik u krugovima radne grupe koja priprema mere saznaje da rokovi najverovatnije neće biti ispunjeni, pa se može dogoditi da Hrvatska ulaskom

Novi list navodi da će se hrvatske mere, po svemu sudeći, odnositi samo na primaocce socijalne pomoći. Kako odgovaraju iz ministarstva privrede, mere pomoći sprovodiće se preko centara za socijalnu pomoć na lokalnom nivou, koji će izdavati rešenja i, umesto korisnika socijalne pomoći, snabdevačima plaćati naknadu za utrošenu energiju. Drugim rečima, korisnici socijalne pomoći, kojih je oko 120.000 u Hrvatskoj, neće dobijati novac na ruke za podmirenje osnovnih energetskih troškova. Uredbe će, kažu u Ministarstvu, biti ugrađene u novi Zakon o socijalnoj pomoći, čije usvajanje se ne očekuje pre jeseni, a možda čak i do kraja godine.

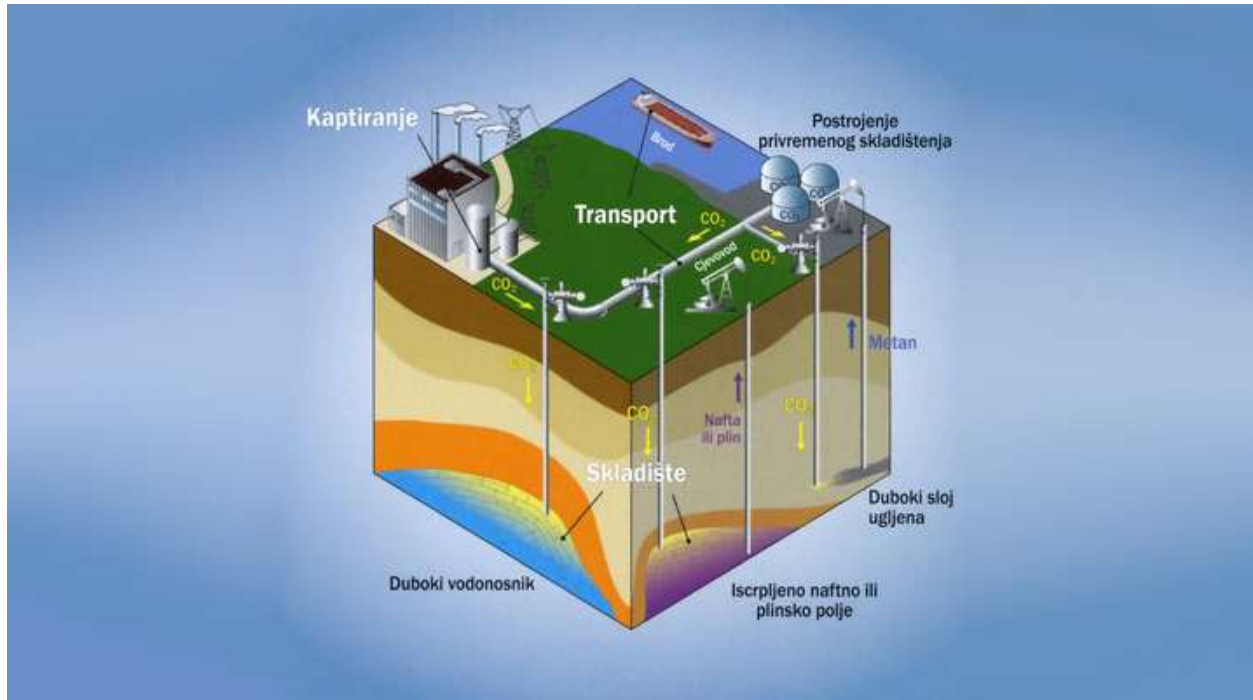
u EU bez definisanog energetskog siromaštva i mera pomoći bude tužena zbog nepoštovanja direktiva Unije. U Evropi je energetski siromašan već svaki sedmi stanovnik, pri čemu je najgore u Bugarskoj, u kojoj čak 65% domaćinstava ne može sebi da priušti adekvatnu količinu grejanja zimi. U Poljskoj je to slučaj kod svakog četvrtog domaćinstva, u Italiji 10%, a u Mađarskoj 15%.

BANJALUKA - Ministar industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske Željko Kovačević upozorio je da postojeće stanje u „Elektroprenosu BiH“ nije moguće više održati i ponovio da će Srpska, ukoliko on ne bude efikasan na nivou BiH, ponovo tražiti osnivanje svoje prenosne kompanije. Ukoliko „Elektroprenos“ odmah ne počne sa gradnjom prenosne mreže, istakao je Kovačević, neće biti fizički moguće preuzimanje električne energije koju proizvedu energetski objekti koji se trenutno grade, među kojima su termoelektrane Stanari i Ugljevik tri i hidroelektrane na gornjoj i srednjoj Drini. „Stav Vlade je da Elektroprenos mora biti efikasna prenosna kompanija, bez obzira da li je na nivou BiH ili Republike Srpske“, istakao je Kovačević. **Srna**

SARAJEVO - Evropska unija podupire povezivanje postojeće gasovodne mreže u Bosni i Hercegovini s onom u Hrvatskoj i to vidi kao projekat od regionalnog značenja, izjavio je 24. aprila **Hini** portparol delegacije Evropske unije u BiH. "Evropska investiciona banka je obezbedila kredit u iznosu od milion evra za razvoj studije izvodljivosti gradnje gasovoda Slavonski Brod-Bosanski Brod-Zenica. On je rekao da je taj projekat od regionalnog značaja i deo je gasnog prstena Energetske zajednice EU. BiH je trenutno u celini zavisna od gasa iz Rusije i njena gasovodna mreža spojena je tek s jednim gasovodom kojim se taj energent doprema preko Mađarske i Srbije, piše hrvatska novinska agencija.

ZAGREB - U igri za strateškog partnera za gradnju hrvatske termoelektrane Plomin C (500 MW) ostala su samo dva ponuđača - korejanski KOSEP i japanski Marubeni, piše **Novi list**. Ni jedna od tih firmi nema referenci u Evropi, što je vrlo važno jer će elektrana morati da se gradi u skladu s najboljim tehnologijama, a tu je i pitanje CO₂. Italijanski Edison nije zainteresovan za taj projekat, a poljski POL-MOT nije

10

podneo svu potrebnu dokumentaciju. Na prošlogodišnji međunarodni poziv za iskazivanje interesa za gradnju TE Plomin C javilo se 70-ak zainteresovanih, na short-listu stavljeno je njih četiri, a sada po svojoj prilici preostaju samo dve firme, piše list.